

# Dreptul metropolitan global și modele heterarhice urbane ale secolelor al XXI-lea și al XXII-lea

## [Global Metropolitan Law and Urban Heterarchic Patterns of XXI<sup>st</sup> – XXII<sup>nd</sup> centuries]

Madalina Virginia ANTONESCU

**Abstract:** *Taking into account the contemporary international legal framework regarding XXI<sup>st</sup> century, qualified by UN as “urban century” in the Antropocene stage, our study is depicting the transformations imposed by the global era over the various political, quasi-political and non-political actors ascending to the international levels as competitors of the already “classical” nation-state actor. From the coordinating international law as the main normative expression of nation-states, the global stage (structured rather as a global heterarchic pattern with overlapping, inter-connected and multiple kind of trans-national authorities) becomes opened to this new post-state reality, where continuous creation and codifications of practices, quasi-norms, customs of new non-state or quasi-state actors are shaped as a new kind of post-international law. We prefer to call this new global juridical regime in statu nascendi, based on proliferation of metropolises and megalopolises on the global stage in heterarchic patterns, as “metropolitan law” (with a trans-national dimension called “inter-urban law”). Our study is briefly analysing the possible shapes, institutions, relations, patterns of this new post-state reality corresponding to the XXI<sup>st</sup> urban century.*

**Keywords:** *metropolises, megalopolises, heterarchy, inter-metropolitan law, maritime inter-urban law.*

### 1. De la cadrul juridic oferit de ONU, la dreptul inter-urban; dreptul inter-urban riveran și maritim

În prezent, orașul (fie că vorbim de metropole, megalopolisuri sau de orașe sub un milion de locuitori) este o unitate administrativă (ne-politizată<sup>1</sup>) din cadrul unei entități statale dispunând de teritoriu și jurisdicție proprie (stat-națiune), din prisma dreptului constituțional, al dreptului administrativ, al dreptului internațional public.

La începutul secolului al XXI-lea, organismele abilitate ale ONU remarca o *tendință de stabilizare a procesului de urbanizare* în cele două Americi și în Europa, unde aprox. 75% din populație trăiește în zone urbane. Până în 2030 se estimează că aprox. 50% din populația Asiei și a Africii va deveni una urbană, *semn al extensiei unei civilizații urbane internaționale*, în care observăm o *creștere progresivă a importanței politico-juridice a metropolelor*, ca efect al rolului economic pregnant al orașelor în raport cu actorii statali, non-statali sau pseu-

do-statali ai scenei politico-economice internaționale a secolului al XXI-lea. Această tendință însă nu înseamnă și o creștere automată a gradului de confort, de bunăstare a oamenilor locuind în orașele în dezvoltare, nici o intrinsecă relație de respectare a drepturilor omului datorită calității lor de „locuitori ai orașelor”.

Conform datelor ONU, din cele trei miliarde de orașeni din prezent se estimează că *aprox. un miliard trăiesc în mahalalele sordide, cu o estimare a dublării acestei cifre până în 2030*<sup>2</sup>, ceea ce dezvoltă o altă tendință politico-socială, aceea a *ridicării gradului de importanță al periferiilor* (favele, mahalale, cartiere sărace ale metropolelor și orașelor) față de actuala situație, a cartierelor rezidențiale cumulând locuitori cu situație socială bogată sau aglomerări de sedii decizionale ale companiilor, ONG-urilor ori statale, regionale și internaționale<sup>3</sup>. Din perspectiva protecției mediului, peste jumătate din mahalalele lumii nu sunt viabile, peste 50% din locuitorii lor neavând acces la dotări elementare și nici la o respectare a drepturilor și libertăților lor, în condiții similare pentru cealaltă parte a orașenilor. Secolul urban este *generator al unei adânciri a prăpastiei sociale inclusiv în privința respectării drepturilor omului, între locuitorii orașelor lumii*, producându-se crize sociale cu efecte asupra mediului înconjurător, datorită lipsei unei viziuni sustenabile coerente, unitare asupra orașelor secolului al XX-lea, aflate în plină expansiune haotică la începutul secolului al XXI-lea.

Pentru a înțelege mai bine procesele urbane din prezent, ca o *problemă globală* care depășește puțința de reacție a statelor și a comunității internaționale (corespunzând unui nivel de evoluție a statelor-națiune început la mijlocul secolului al XX-lea) s-au constituit *mai multe organisme internaționale* și s-au emis o *serie de documente la acest nivel (rapoarte, declarații, conferințe)*<sup>4</sup>: Conferința Ministerială Africană a Construcțiilor de Locuințe și Dezvoltare Urbană; AFRICITIES (care a organizat autoritățile locale de pe continentul african); Decizia 29, adoptată la Summitul de la Maputo /2003 (privind integrarea principiului dezvoltării durabile în procesul de urbanizare), sub mandatul Uniunii Africane (având în vedere că *Africa este continentul cu cea mai rapidă rată de urbanizare din lume*); crearea Commission for Africa, organizație privind problemele generate de urbanizare; crearea organizației United Cities and Local Governments/2004; crearea unei rețele de instituții specializate în problemele mediului urban global precum Global Urban Observatories, Banca Mondială, UN-Habitat, Cities Alliance, cu atribuții legate de îmbunătățirea directă (prin sponsorizări de la nivel global) a calității vieții din cartierele sărace ale orașelor; publicarea raportului ONU/2003 intitulat *Global Report on Human Settlements. The Challenge of Slums*; întrunirea de la Vancouver, în 2006, a sesiunii World Urban Forum privind viitorul așezărilor umane; redactarea la nivel internațional a documentului Millenium Development

Goals/2000 privind condițiile de viață ale periferiilor urbane; rezoluția UN-GA /2001 privind transformarea UN-Habitat în program al ONU, acesta înființând la rândul său, World Urban Forum, ca grup de reflecție asupra chestiunilor urbane. Mai trebuie menționată și Agenda Habitat 1996, semnată de 171 de țări la conferința Habitat II, privind problema finanțării dezvoltării urbane în periferiile lumii, care ne amintește de rădăcinile preocupărilor în domeniu, la nivel internațional, precum și documentul Agenda 2030 (înscriind obligații juridice auto-asumate de statele semnatare, între care și dreptul la orașe/habitate urbane sustenabile, axate pe viziuni holistice, de armonizare a tipului de civilizație urbană cu natura, obligații având termene de implementare până în 2030).

Pentru Jaime Lerner, fost guvernator în Parana, Brazilia și fost primar în Curitiba<sup>5</sup>, secolul al XXI-lea va fi un secol al orașelor, definind noțiunea de „*orașe bune*” ca fiind unele sustenabile, având puterea de a controla nivelul și formele de poluare ale naturii infra-urbane și în jurul orașelor, de a dezvolta sursele de energie neconvențională, precum și modurile sustenabile de a trăi orășenește<sup>6</sup>. Se estimează că va exista o mai mare motivație a locuitorilor orașelor, regiunilor, metropolelor de a realiza *pacte noi planetare, prin rețele de cooperare inter-urbane*, având ca subiect o dezvoltare sustenabilă a habitatelor urbane mai ales în privința periferiilor (existând și fenomenul invers, de pauperizare, învechire și părăsire a centrelor urbane considerate costisitoare și vechi, în

favoarea expansiunii spre periferii noi, moderne, dotate cu utilități și locuri verzi conforme cerințelor noilor orașe ale secolului al XXI-lea). Vechile centre ale orașelor se transformă astfel, în neo-periferii murdare, părăsite, în ghettouri, în timp ce locuitorii metropolelor migrează spre periferii, spre noi cartiere mărginașe construite conform noilor cerințe urbanistice ale secolului al XXI-lea și considerate economic-accesibile, sustenabile, în raport cu centrul vechi.

### **1.1. Modele urbane ale secolului al XXI-lea ca secol post-statal: sistemele urbane. Metropola, megalopolisul- subiecte de drept metropolitan global**

În prezent, orașele sunt privite într-un *dublu sens*, în accepțiunea doctrinei geografiei moderne (ca disciplină a dinamicii fenomenelor, obiectelor și proceselor trecute și prezente, decelând legi ale dinamicii, repartiției și funcționării spațiale a acestora) care cercetează sistemele urbane, ierarhiile urbane, funcționarea în rețea a orașelor regionale, naționale și mondiale precum și interacțiunea lor spațială, constatându-se calitatea lor de *obiecte (rezultate) ale istoriei*. În prezent, orașele au evoluat spre rolul de *subiecte* (creatoare ale istoriei, economiei și civilizației) conform legii echilibrului dinamic și evoluției structurilor disipative, de unde și o *dualitate epistemologică a fenomenului urban*<sup>7</sup>.

Perspectiva din care îndeobște au fost analizate orașele a implicat *tiparul ierarhic*, avându-se în vedere dis-

*tribuția statistică a mărimii orașelor într-un spațiu dat*, ceea ce duce la o distribuție *asimetrică* a orașelor, observându-se fenomenul proliferării orașelor mici și mijlocii în raport cu un număr redus de orașe mari (legea minimului efort, cf. lui G.K. Zipf/1949). Conform teoriei locurilor centrale a lui Reynaud și Christaller, organizarea piramidală a sistemelor urbane este generată de efortul de a concentra serviciile oferite unor consumatori și furnizori dispersați în spațiu, de unde apariția nevoii de aprovizionare și interacționarea cu cea mai apropiată localitate urbană pentru evitarea costurilor mari<sup>8</sup>. Diferitele nivele ierarhice ale sistemelor urbane sunt și stabile în timp, observă doctrina dar și în privința nivelelor lor de funcționare; dezvoltarea funcțiilor politice ale unui oraș până la a juca un rol decizional major *într-un sistem urban determinat* conferă calitatea de *metropolă* orașului respectiv; însă există și o împletire, o dublare sau o predominanță a funcțiilor economice, culturale, financiare, informaționale deținute de un oraș, nu neapărat politice, care duc entitatea urbană la *rangul de metropolă*<sup>9</sup>, cu *puterea decizională* de a influența un întreg sistem urban sau un lanț de sisteme urbane, interacționând în urma fluxurilor transregionale și transnaționale ale globalizării<sup>10</sup>.

Așa cum observă doctrina relațiilor internaționale, în prezent se pot aplica noțiunile de statalizare/statalism (*statehood*) unor entități cu trăsături speciale asemănătoare statelor, aparținând provinciilor sau teritoriilor care nu sunt suverane dar beneficiază de o

autonomie politică autentică; sunt folosiți pentru a descrie această realitate a secolului al XXI-lea (politici sub-statale și supra-statale ale unor entități generând statalism) termeni ca „state parțiale”, „fragmente de state” (*Staatsfragmente*), „state incomplete” la care se adaugă sintagme doctrinare precum: „statalizare emergentă a UE”, „comună regională”, „suprapunere asimetrică cu loialități infinite conectate”, un „condominium cu constitutive teritoriale și funcționale variabile”, „un tip de guvernare fără guvern”, „un sistem politic cu decizii obligatorii pentru membrii săi dar care nu are un singur centru în vârful structurii sale ierarhice”(UE)<sup>11</sup>.

În prezent, metropolele sunt considerate orașe cu un minim de locuitori între 200 000 -300 000 de persoane, existând *metropole regionale* (care influențează decizional sisteme urbane la nivelul unor regiuni din cadrul unei federații de state, ale unui stat, ale unei regiuni economice transnaționale etc.), precum și metropole *continentale sau globale* (cu roluri decizionale esențiale în sistemele urbane ale unui continent, transcontinentale sau în sistemul global urban generat de fluxurile transnaționale ale epocii globale contemporane).

Datorită creșterii în importanță și proliferării orașelor (secolul al XXI-lea fiind deja declarat de ONU ca *un secol urban*), se formează (pornind de la relațiile între metropole, megalopolisuri și alte tipuri de orașe în cadrul unui sistem urban regional, continental precum și în cadrul sistemului urban global) *mai multe niveluri norma-*

*tive*, bazate pe cutume, obiceiuri și codificări juridice (sub forma pactelor, tratatelor, cartelor, convențiilor) *între aceste entități*, dotate cu personalitate juridică proprie în prezent. Această calitate de a fi subiecte de drept intern și de drept internațional privat, datorită existenței unei *personalități juridice proprii*, de a gestiona un patrimoniu propriu și de a exercita o putere publică a statului, la nivel local, pe care o au doar orașele, se va desprinde de noțiunea de stat, pe parcursul secolului al XXI-lea, spre a se consolida la nivel local (o personalitate juridică *proprie, distinctă* de cea a statelor de origine sau de cea a statelor vecine sau a altor state). Apariția unei *cetățenii proprii urbane* (a metropolelor și megalopolisurilor care controlează un sistem urban) va duce la codificarea și la înscrierea în *convenții inter-urbane* a unui set de norme, drepturi, principii, privilegii aparținând *cetățenilor metropolitani* (în istorie observând statutul privilegiat al cetățenilor orașului Roma, al polisurilor Spartei, Atenei, care dețineau hegemonia unor ligi de orașe-state).

De asemenea, pe parcursul secolului al XXI-lea, metropolele și megalopolisurile vor primi calitatea de *subiecte juridice originare, suverane, universale, de drept inter-urban, la nivel regional* (calitate recunoscută în convenții semnate de orașele unei regiuni din cadrul unui stat sau ale unei regiuni economice reunind orașe din mai multe state – de ex., „regiunea economică riverană a Dunării”, cea a Amazonului, cea a râului Colorado etc.). La această calitate se va adăuga

o calitate juridică metropolitană de subiecte de *drept inter-urban la nivel transcontinental*, având în vedere mari regiuni economice traversate de fluvii sau înconjurând mări, cum ar fi „sistemul urban al Extremului Orient” (Marea Chinei de Est- Marea Galbenă- Marea Chinei de Sud); „sistemul urban maritim al Nordului” (Marea Norvegiei- Marea Nordului- Marea Mânecii- Marea Baltică) sau „sistemul urban al European Sudic” (Marea Adriatică-Marea Mediterană- Marea Marmara-Marea Neagră)”. Aceste sisteme urbane ale secolului al XXI-lea și al XXII-lea vor dezvolta metropole și megalopolisuri *portuare sau riverane* cu cetățenie metropolitană a *mărilor reunite politico-economic prin acest lanț de orașe*, precum și cu un set de drepturi și privilegii specifice apartenenței la aceste *sisteme urbane regionale sau transcontinentale politizate, cu personalități juridice transnaționale* (sistemul urban Arctic-European, Arctic-Asiatic, Mediterano-African, European-Sudic etc.).

Spre sfârșitul secolului al XXI-lea, *înlocuirea dreptului internațional contemporan cu dreptul inter-metropolitan global* ca efect al consolidării calității de subiecte de drept inter-urban la diferite nivele decizionale (infra-regional, transregional, continental, riveran-oceanic, transcontinental) al metropolelor, precum și ca efect al apariției diferitelor carte, pacte, convenții inter-metropolitane stabilind relațiile, cutumele, normele juridice între componentele sistemului urban respectiv, în baza unui *principiu al ierarhiei urbane* (metropola principală

având rolul decizional esențial hegemonic pentru sistemul urban dat; se pot însă forma și diarhii metropolitane sau triarhii, pentarhii metropolitane pentru sistemele urbane mai complexe). De asemenea, se mai pot forma și *sisteme urbane organizate pe baza unui pattern heterarhic*, cu autorități multiple, suprapuse, inter-conectate, care respectă un echilibru politic în relațiile dintre ele, organizate în baza unui tipar heterarhic (axat pe *principiul cooperării egalitare* între orașele sistemului urban respectiv).

*Specializarea serviciilor* are loc la nivelul metropolelor sistemului urban respectiv, sporind autonomia sistemelor față de state și grupand puterea economică după criteriul geografic (metropolele-porturi sau metropolele riverane, de ex.) mai degrabă decât după criterii stabilite conform organizării puterii publice a statului-națiune asupra teritoriului. Odată cu metropolele se re-organizează puterea politică asupra teritoriilor, aceasta devenind una transnațională, dependentă de *suveranitatea urbană și de normele instituțiilor urbane* (Carte fundamentale ale metropolelor compunând un sistem urban, sau, într-o fază de coerență politică crescută, stabilită de o Constituție urbană, cea a metropolei controlând un sistem urban dat).

Dintr-o perspectivă, realitățile urbane ale organizării puterii asupra teritoriului se pot aprecia ca o *reînnoare la importanța decizională a orașelor antice*, în care viața politică se confundă cu polisul, cu orașul definit primordial ca un centru al deciziilor politice autonome. La acestea se adăugau și funcții administrative, mili-

tare și economice, *producându-se o identificare a statului cu orașul*<sup>12</sup>, a funcțiilor urbane decizionale cu cele ale unui regim politic *statalizat* dar și cu sursa de legitimitate originară a statului-oraș, anume *votul cetățenilor acestuia* (cazul Imperiului Roman care a cunoscut o *oligarhie poli-urbană*: metropola Romei; Lyon, metropola galilor, centrul Imperiului Roman pe lângă care toate cetățile galeze își trimiteau reprezentanții, imperiul fiind o federație de cetăți; pentru partea orientală a Imperiului Roman, metropola cea mai importantă era Alexandria; orașul Antiohia, reședința guvernatorului Siriei era un alt hub comercial al Orientului dar și un punct nodal de întâlniri ale civilizațiilor<sup>13</sup>).

Nu putem extinde statul la întreaga durată a *istoriei umane* și nici confundă lumea *politică* în evoluția sa cu forma statului-națiune, având în vedere caracterul *său modern, restrâns doar la o secvență temporală limitată* (secolul al XIX-lea, secolul al XX-lea) care a consacrat conceptul politic de națiune. Statul-națiune este entitatea politică dominantă în lumii *moderne* și o unitate primară a relațiilor internaționale rezultate din anumite contexte istorice ale Europei între secolul al XVI-lea și secolul al XIX-lea<sup>14</sup>, când statele centralizate pretindeau o autoritate exclusivă, monopolistă asupra unui teritoriu definit de ele, cu o exercitare în termeni absoluți, exclusiviști a puterii politice în cadrul limitelor acestui teritoriu<sup>15</sup>. Însă doctrina, din prismă istorică, atrage atenția asupra faptului că, de-a lungul formelor civilizației umane, *statul național nu a fost decât o formă particulară a statu-*

lui teritorial, alte formațiuni politice fiind orașele-state și imperiile, în prezent observându-se în epoca globalizării o tendință de creare a unor *forme supranaționale* a organizațiilor politice, pe baze regionale sau continentale<sup>16</sup> (organizații specializate sau diversificate, cu atribuții politice proprii sau cu arii de competență înlocuindu-le pe cele tradiționale ale statelor, generând un corp legislativ propriu, prioritar și înlăturând dreptul național<sup>17</sup>).

Spre deosebire de teoriile actuale ale integrării regionale servind a explica modalități de interacțiune complexă între state, secolul al XXI-lea trebuie privit și ca un *secol al proceselor de urbanizare regională, transcontinentală, globală înlocuind lumea statelor-națiune* cu forme *neo-medievaliste de metropole și megalopole statalizate, organizate în sisteme urbane*. Acestea ocupă un anume tip de teritorii strategice (riverane, maritime), fie sunt grupate în hub-uri specializate pe sectoare economice, financiare strategice (petrol, gaze, minereuri, cărbune), având lanțuri de producție-schimburi comerciale constante, un set de instituții comune (conferințe, întruniri periodice, consilii, comisii), un buget comun pentru proiecte comune și dezvoltări sustenabile la nivelul sistemului urban respectiv.

În Europa medievală, ordinea politică este descrisă de doctrină ca fiind una marcată de legături și obligații, cu rețele de dominație fragmentate în multe părți mărunte, autonome<sup>18</sup>, cu o putere locală și personală generând o lume de pretenții și puteri suprapuse<sup>19</sup>, cu relații frecvent conflictuale, datorită lipsei unei conduceri politice teritoria-

le absolutizate precum în cazul statului-națiune din epoca modernă. Rețeaua de centre diferite de putere a acestei Europe medievale s-a complicat prin apariția unei *dimensiuni politice a orașelor* (dependente de comerț și de manufacturi a federațiilor urbane și a orașelor) care a creat o bază de putere autonomă, o bază de resurse proprii, sisteme de guvernare proprii (având carte orășenească la baza lor, veritabile constituții). Este cazul orașelor italiene, conectate la o rețea de relații feudale rurale și la alte centre urbane, unde își vindeau mărfurile, formând *un model heterarhic complex al medievității europene*, numită de unii „creștinătatea latină” sau „ordinea societății creștine internaționale”<sup>20</sup>.

## **1.2. Rețelele de periferii statalizate (expansiunea noilor orașe); ligi de orașe statalizate ale lumii urbane a secolelor al XXI-lea și al XXII-lea**

*Statalizarea sau proto-statalizarea periferiilor* (constituind realitatea „mini-statelor în stat”, în interiorul cărora acționează rețele și autorități informale, proprii, în pseudo-structuri politice imitând, dublând pe cele oficiale sau înlocuindu-le complet, precum în cartierele de imigranți din cadrul metropolelor occidentale, de ex.) creează treptat, pe parcursul secolului al XXI-lea, tendințe de separație politică a periferiilor de restul orașelor și deci, perspective de statalizare (*periferiile-state*) concurând pentru resurse și materii prime *cu restul orașului* (ca entitate aparținând statului oficial), inclu-

siv prin controlul *de facto* al infrastructurilor orașului, prin dezvoltarea mafiilor, a cartelurilor, prin controlul *de facto* al depozitelor de materii prime a orașelor (malluri, surse de apă precum baraje, lacuri interioare ale orașelor, segmente de râuri infra-urbane etc.).

Din această tendință social-politică a periferiilor statalizate se poate dezvolta, pe parcursul secolului al XXI-lea, o *rețea de periferii-state sau proto-state periferii, dotate cu personalitate juridică proprie, autonomă*, cu o cvasi-suveranitate manifestată prin dreptul fundamental *la referendum local* al locuitorilor acestora, de a alege reprezentanți proprii, distincți de cei ai statului. Apare un tipar de *heterarhie urbană transregională, infra-locală, transnațională*, similară unei forme de neo-medievalism, concept politic al relațiilor internaționale enunțat de Hedley Bull, Philip Cerny etc.<sup>21</sup> în contextul fenomenelor de state eșuate sau parazitare de sub-sisteme sau sisteme mafioate, interlope, de diferite grupuri de interese. *Aceste rețele de periferii-statalizate sau proto-statalizate ce se desprind de orașe, devin de facto persoane ale unui drept nou, numit infra-urban*, conectându-se la entități similare lor (o *heterarhie urbană și infra-urbană juridică* dând naștere unui set de norme inter-orășenești, ale entităților infra-urbane participând la aceste rețele de organizare a puterii formale și informale ale unor părți din orașe, *periferiile*).

De la etapa exercitării unei *puteri informale* de coordonare și activitate în mod separat de orașele de care aparținuseră inițial, *periferiile urbane*

*pot trece, pe parcursul secolului al XXI-lea, la o etapă de instituționalizare și codificare a practicilor* inter-urbane, transregionale și infra-locale, transnaționale, de asemeni, prin crearea unor *instituții specifice*, corespunzătoare acestui tip de realitate juridică (*dreptul inter-periferiilor urbane, ca parte a dreptului inter-metropolitan, în procesul de expansiune haotică a metropolelor și de slăbire a statelor*). Pe fondul declinului formei de state-națiune (și al slăbirii, până la disipare, a aparatului de stat exercitând unica putere publică, cea a statului<sup>22</sup>, în tot cuprinsul jurisdicției sale), noile autorități la început informale, dezvoltate de *puternicele periferii ale orașelor* în plină expansiune *intră în relații juridice specifice*, dezvoltând seturi de norme, de principii, de etici, cutume corespunzătoare acestor *realități metropolitane și post-statale ale secolului al XXI-lea* ca un secol urban, al orașelor ca principale entități politice, la nivel extern, pe fondul decăderii dreptului bazat pe relațiile dintre entitățile numite state-națiuni. Procesul declinului statelor-națiune se datorează și proliferării actorilor non-statali, pseudo-statali care concurează state tot mai slăbite, parazitare și controlate de grupuri de interese, de clanuri mafioate, de carteluri, de diferite forme de deep state.

*Răspunsul orașelor la existența unor state tot mai corupte, ineficiente, generatoare de fraude și haos*, incapabile să le mai apere interesele și să le asigure ordinea, securitatea, drepturile și libertățile se va cristaliza sub *forme noi de autoritate, specific urba-*

ne, conectate în legislații și instituții noi, menite să asigure stataturi juridico-politice privilegiate prin *noi contracte* (denunțarea vechilor contracte sociale, fraudate și ineficiente, ale statelor cu cetățenii; trecerea la noile contracte, cele urbane, cu orașenii-cetățeni ai orașelor statalizate respective). Astfel, ne putem confrunta în secolul al XXI-lea cu realitatea neosumeriană sau neo-grecescă a „*lumiilor polisurilor*”, a unei lumi atomizate, de orașe-state sau de periferii urbane-statalizate, conectate într-o rețea de putere colectivă și funcționând cu autorități multiple, inter-conectate, conform unui model non-ierarhic, definit de teoreticienii RI ca un neo-medievalism<sup>23</sup>).

În ceea ce ne privește, folosim termenul de *neo-medievalism urban sau neo-medievalism periferic urban*, pentru a evidenția fenomenul de ascensiune al orașelor și al periferiilor (favele, mahalale, cartiere sărace, cu pondere demografică mare) față de statele slabe, corupte, incapabile să mai asigure respectarea reală a conținutului actului fundamental al legitimității statului, Constituția. Pe parcursul secolului al XXI-lea se poate crea o *realitate neo-medievalistă urbană* în care materializarea puterii politice a orașelor sau a periferiilor urbane să fie concretizată, asumată și garantată de autoritățile locale proprii ale acestor noi actori, prin *noi contracte*, urbane de această dată, care înlocuiesc vechile și ineficientele Constituții (devenite formale, ineficiente, în contextul unor state eșuate sau parazitare de autorități

informale mai puternice decât cele oficiale).

Orașele secolului al XXI-lea și al XXII-lea sunt unele culegând oportunități turistice, economice colective, inclusiv politice (ligi de orașe-statalizate riverane ale unui fluviu, râu, ale unei mări) la nivel transregional și continental, precum: liga orașelor-porturi de la Marea Neagră; liga metropolelor dunărene (cu porturi sau metropole politice, comerciale, financiare situate pe malurile Dunării); liga orașelor italiene maritime (Genova, Florența, Veneția); liga orașelor riverane la Delta Dunării (inclusiv o reconceptualizare a unor organisme istorice cu rol de protecție sustenabilă și valorificare turistică a orașelor dunărene, precum Comisia Europeană de Control a Calității Apelor Dunării; Comisia Patrimoniului Natural al orașelor Dunării; Comisia Patrimoniului Cultural Dunărean etc.); liga orașelor riverane la Nil, Amazon, Orinoco, Ucayali, Colorado, Rio Grande); orașele cu acces la cursul Volgăi (râu ce străbate 3688 km din sudul Moscovei spre la Marea Caspică, unde se revarsă printr-o deltă cu 500 de guri). Să ne amintim că orașele feniciene și grecești foloseau infra-rutele acvatice în scop economic (de transport a cheresetei pe apă, în prima etapă a călătoriei pe fluviile navigabile precum Nil, Nipru, Bug; în a doua etapă, pe mare). Cheresteaua, conform istoricilor orașelor, era plutărită și pe Eufrat și Tigris, din pădurile muntelui Amanus și din Urartu, pentru nevoile orașelor-stat din Sumer<sup>24</sup>; pe Tibru se transporta cherestea din pădurile Umbriei pen-

tru aprovizionarea orașului Roma cu materiale de construcție; transportul maritim al cherestelei din Liban se făcea de la Byblos în Egipt<sup>25</sup>. Transportul de cereale, baza vieții, în vase de lemn, dar și al mărfurilor de lux, al mirodeniilor, cafelei, ceaiului, se făcea prin intermediul rutelor mixte navigabile (cu porțiuni de râuri, fluvii, mări, oceane) și în zonele infra-urbane sau de-a lungul malurilor orașelor riverane.

Orașele secolului al XXI-lea și al XXII-lea pot folosi ca o parte importantă a economiei, a comerțului, a turismului, a educației, a culturii, a traiului cotidian și a comunicațiilor, *transporturile-rute pe apă* (odată cu beneficii tehnologice majore precum invenția trenurilor cu pernă de aer acvatică, cu șine acvatice, urmărind canalele navigabile ce traversează salbe de ostroave infra-urbane și mini-delte exotice de pe lângă lacurile de acumulare ale orașelor, transformând orașele de azi în prelucrări tip „secolul XXII” ale conceptului de „Veneția”, în stilul tehnologiilor și infrastructurilor mobile și flexibile ale viitorului).

*Legăturile dintre orașele incluse într-o ligă urbană* sunt asigurabile prin instituții comune, printr-un set de principii și norme inter-orășenești comune, prin poliții urbane, prin tribunale urbane ale ligii, ca un set de instituții comune asigurând o funcționare coerentă a membrilor acestor ligi ale viitorului. Traversarea (acvatică sau terestră) a mai multor orașe unite într-o ligă se va face pe baza unor documente de călătorie unice, specifice (pașaport inter-metropolitan al Ligii

orașelor Dunării/al sistemului maritim-urban Europa de Nord). Ele vor fi recunoscute de aceste orașe dar și de diferite ligi orășenești, în cadrul relațiilor inter-orășenești dintre ele (etapă odată cu care vorbim de un drept inter-orășenesc riveran/maritim constituit pe baza accesului la cursuri de apă sau mări a orașelor participante la aceste rețele regionale, transcontinentale de ligi urbane comunicând între ele și recunoscându-și reciproc documentele de călătorie, alcătuind tratate și convenții, pacte și alianțe între ele, conform normelor unui nou drept, numit *inter-urban riveran și maritim*).

## 2. Dreptul metropolitan global

Odată cu dezvoltarea și extinderea metropolelor și megalopolisurilor în prima jumătate a secolului al XXI-lea, acestea își vor consolida nu doar infrastructura, ci și centrele decizionale economice, financiare, culturale, politice, militare, organizaționale, constituindu-se în *aglomerări metropolitane (arcuri metropolitane) transregionale*, dincolo de frontierele statelor-națiune și de actualul corp juridic numit drept inter-național, specific contextului politic al secolului al XIX-lea și al XX-lea, drept puternic concurat în prezent, în epoca globalizării, de noi actori politici, pseudo-politici sau cvasi-politici, alții decât entități statalo-naționale. Pornind de la premisa că statul nu este decât o abstracțiune juridico-politică, o convenție socială între cei guvernați și guvernanți în baza unor clauze stabilite de comun acord

și care pot fi reziliate (teoria civilistă a statului), statul reprezentând interesul colectivității național organizate (o formă recentă, cu vechime de aproximativ două secole), astfel atribuindu-se statului personalitate juridică proprii, în raport cu unitățile administrativ-teritoriale din cadrul său (județe, orașe, comune, departamente) și, totodată, având în vedere caracteristicile secolului al XXI-lea ca un secol urban (conform statisticilor și rapoartelor ONU), metropolele și megalopolisurile secolului al XXI-lea își vor dezvolta *personalități juridice proprii, cvasi-statalizate, în cadrul modelelor heterarhice transregionale și transcontinentale alcătuind o rețea globală a noilor actori politici urbani*.

În prezent, se consideră că orașele, ca și statul, sunt persoane juridice politico-teritoriale; orașul este considerat și o circumscripție sau unitate teritorial-administrativă dar și o colectivitate umană teritorială<sup>26</sup>. Orașele au personalitate juridică în prezent, precum județele și comunele însă aceasta este una de drept intern, determinată și limitată de legea administrației publice locale, ca și statul: spre deosebire de orașe, în prezent doar statul are personalitate juridică de drept internațional public, exercitând exclusiv, la nivel național, prerogative de putere publică, adică reprezentând o națiune (un concept juridico-politic specific secolelor al XIX-lea și al XX-lea). Orașele mai sunt denumite și „administrații publice” exercitând atribuții de putere publică pentru a satisface interese locale, conform prevederilor și investiții constituționale (prin refe-

rendum local) și în limitele stabilite de legiuitorul național<sup>27</sup>.

Pornind de la accepțiunea juridică prezentă conform căreia statul are o capacitate juridică unică, distinctă de cea a unităților administrativ-teritoriale – între care și orașul (cu o personalitate juridică distinctă și deci, cu o capacitate juridică proprie)<sup>28</sup> – (orașul, alături de județ și de comună fiind o personificare juridică a comunității locale, limitându-se la atribuții legate de interesele locale, definite de legea statului), în secolul al XXI-lea (ca secol al globalizării urbane) se conturează treptat o *epocă meta-urbană formând modele heterarhice transregionale și transcontinentale*. La acestea se mai adaugă și relații conflictuale/inclusive *între modele ierarhice regionale* (de tipul unor ligi de orașe-stat aflate sub autoritatea unei metropole/megalopolis), constituind relații politice inter-metropolitane supuse unui *drept inter-metropolitan global*, capabil să răspundă provocărilor și nevoilor specifice generate de aceste modele.

Spre deosebire de situația actuală (în care orașul nu este decât un subiect de drept administrativ, nu și unul de drept internațional public, neputând să exercite atribuții suverane ca persoană juridică precum statul, nici să fie subiect juridic originar și universal al dreptului internațional precum statele, indiferent de mărimea teritoriului, de numărul populației, de stadiul de dezvoltare politică, economică, socială)<sup>29</sup>, pe parcursul secolului al XXI-lea *metropolele și megalopolisurile* vor deveni treptat, entități dotate cu suvera-

nitare proprie, cu o calitate juridică proprie, *de subiecte de drept metropolitan intern (similar dreptului administrativ din prezent) și cu o calitate de subiecte de drept metropolitan public. Dreptul inter-metropolitan global* privește formarea și codificarea setului de norme juridice specifice relațiilor dintre metropole și megalopolisuri, cât și dintre acestea și alte entități (state eșuate, state în curs de dezintegrare sub impactul actorilor non-statali precum clanuri interlope, mafii, sisteme para-militare sau militare, organizații, asociații, fundații și alte forme de asociere cu putere informală de a influența până la parazitare totală, structurile unui stat).

Trecerea de la calitatea prezentă, de unitate administrativ-teritorială a orașului, la cea de entitate statalizată urbană privește orașele mari, cu forță economică, financiară, culturală, simbolică mare, cu număr de locuitori de peste un milion, marile metropole fiind entități funcționând unitar în *rețele metropolitane*, pentru a structura coerențele spațiale ale „economiei-lume” definite de Fernand Braudel/1986<sup>30</sup>. O astfel de *conomie-lume* are la bază o *rețea inter-metropolitană funcționând unitar*, într-un spațiu în care forța relațiilor dintre componentele sale este comandată din câteva puncte centrale (metropole-nucleu) lucrând la scară globală și reglementând dinamica piețelor pentru celelalte teritorii, poli secundari sau periferii. Asemenea metropole-nucleu se mai numesc și *orașe-lumi*<sup>31</sup>, fiind integrate într-un sistem de relații transfrontaliere generând o economie proprie, conferind o dimen-

siune politică și juridică specifică acelei rețele, în funcție de modelul de organizare urmat (heterarhic sau ierarhic).

Pentru teoreticienii relațiilor inter-metropolitane, metropolele și megalopolisurile sunt aglomerări de orașe funcționând după politici unitare, relevând o succesiune istorică a dominației lor<sup>32</sup> asupra diferitelor părți ale rețelei globale inter-metropolitane<sup>33</sup>. Ele generează noi ramificații ale acesteia în conurbații și arcuri metropolitane transregionale, transcontinentale, care devin extensii ale dreptului inter-metropolitan global. Paul Claval consideră încă din 1981 că nivelul de organizare teritorială al orașelor se situează deasupra regiunilor și națiunilor: „orașul nu mai depinde, în situarea sa, de spațiul rural înconjurător, nu mai trebuie, ca funcție dominantă, să deservască un mediu rural; el lucrează pentru el însuși sau pentru alte spații urbane”. Există, așa cum constată specialiștii, mai multe relații între metropolele internaționale decât între o metropolă și orașele mici pe care aceasta le comandă în regiunea sa, „organizarea rețelei fiind generată de imperative structurale, unități de același nivel organizatoric, mai degrabă decât de proximități geografice”<sup>34</sup>. În 2003, cele 11 prime metropole ale planetei erau: Mexico (18,7 milioane locuitori); New York-Newark (18,3); Sao Paulo (17,9), Mumbai (17, 4), Delhi (14,1), Tokyo (35), Calcuta (13,8), Buenos Aires (13), Shanghai (12,8), Jakarta (12,3), Los Angeles (12). Până în 2030 se estimează că populația urbană a planetei va crește de la 4 mili-

arde (în 2017) la 5 miliarde<sup>35</sup>, generând o realitate diferită economico-socială față de cea a secolelor anterioare caracterizate prin “ascensiunea altor entități politico-juridice specifice acestor noi realități, altele decât statele-națiune”.

Conceptul de *ville globale* sau “oraș global” reluat din teoriile lui Fernand Braudel<sup>36</sup>, apare pe fundalul globalizării fluxurilor economice, tinzând să se îmbine în statele emergente ale Sudului și deci, să formeze noi metropole și megalopolisuri ca nuclee decizionale politice ale lumii secolului al XXI-lea și al XXII-lea (Tokyo, Singapore, Hong-Kong). Sunt astfel, organizate *noi arhitecturi inter-metropolitane, ale Sudului de această dată*, în cadrul tendinței de migrare a fluxurilor financiar-economice către megalopolisurile Sudului, caracterizate în prezent prin fenomenul pauperizării și al lipsei drepturilor omului aferente calității de orașean (*dreptul la oraș* presupunând un set complex de drepturi și libertăți, recunoscute prin carte metropolitane, la nivel regional și transcontinental, pe parcursul secolului al XXI-lea).

Conform geografului Peter Taylor, în prezent începe deja să se configureze conceptul de “rețea mondială de orașe” fără să se facă o distincție clară între economia urbano-regională și economia urbană. Extensiunea spațială a piețelor de muncă la nivel de regiune duce la folosirea conceptului de “global city region” sau de “regiune globală urbană”, folosind o organizare policentrică incluzând teritoriile periferice ale metropolelor, cu economii

urbane specializate<sup>37</sup>. Are loc un fenomen de *metropolizare al economiilor*, definit ca o ridicare a ariilor metropolitane globale sau a regiunilor globale urbane reprezentând puncte de sprijin ale economiei globale<sup>38</sup>, autorizând o specializare sub formă de clustere, și revelând o structură multinucleică a metropolelor formând aceste regiuni globale urbane<sup>39</sup>.

Orașele, spre deosebire de stat, au în prezent locuitori cu drept de a vota la alegeri locale sau la referendumuri de interes local pe criteriul domiciliului lor în acel oraș, județ, comună; calitatea de locuitor al orașului este dată de cea a domiciliului în acel oraș; prin urmare, nu este vorba de o cetățenie ca o calitate politică la nivel național conferită prin lege organică, în condiții prevăzute de parlamentul statului național. Însă, odată cu extinderea și cu întărirea prerogativelor politice a metropolelor și megalopolisurilor, pe parcursul secolului al XXI-lea, în opinia noastră, acestea își vor dezvolta totodată și *dimensiuni proto-statale, cvasi-statale*, până la transformarea lor în *metropole-state, în megalopolisuri-state*, înzestrate cu prerogative de *putere publică locală, dar și transregională și transcontinentală*, precum și, în contextul consolidării epocii globalizării (și al conceptului politic de “oraș global” format din rețelele inter-metropolitane ale globului), cu *prerogative de putere publică globală*, în cadrul participării la formarea și codificarea unui corp de norme specifice relațiilor între acești noi actori politici.

Realitatea politico-socială și economică a secolului urban, ca eră a Antropocenului, constatată de ONU, reprezintă o premisă a creării progresive a unui corp juridic de norme și principii destinate definirii relațiilor dintre metropole și megalopolisuri ca *subiecte juridico-politice universale, originare, dotate cu prerogative de suveranitate specific metropolitană, ale unui drept metropolitan global*.

Ca participanți la crearea dreptului metropolitan global, corp juridic al marilor orașe ale globului, metropolele și megalopolisurile primesc pe parcursul secolului al XXI-lea, calitatea juridică distinctă de *subiecte de drept metropolitan global, caracteristic trecerii societății la epoca global-urbană*. Dreptul metropolitan global poate fi unul bazat *ab initio* pe principiul egalității în drepturi între metropolele și megalopolisurile lumii care participă la acesta ca subiecte de drept originare și suverane, universale și principale (drept de coordonare) sau poate fi *un drept ierarhic*, constituind autorități juridice situate deasupra subiectelor juridice participante (metropole, megalopolisuri), anume *o Autoritate juridică a metropolelor globale* (conform unui model ierarhic cu nivele superioare celui internațional actual, aflat în declin; model juridic inter-metropolitan în ascensiune).

Dreptul metropolitan global poate fi constituit conform unui *model juridic de cooperare* între toate metropolele și megalopolisurile pe baze egalitare sau poate fi un drept *de superpoziționare*, constituind un nivel juridic superior participanților, cu o entitate

organizațională (*Consiliul global inter-metropolitan*, de ex.) dotată cu prerogative de autoritate publică globală ce li se impune metropolelor și megalopolisurilor participante la această *ordine juridică globală specifică secolului al XXI-lea ca un secol urban*.

Lumea metropolelor-stat și a megalopolisurilor-stat conferă acestor entități drepturi regaliene specifice, precum: dreptul de legiferare (capacitatea de a stabili norme de conduită generale și obligatorii pentru locuitorii metropolei/megalopolisurilor respectiv, având calitatea de cetățeni ai orașului-stat respectiv); dreptul de a organiza forța publică orașenească, exercitând prin ea constrângerea, menținând ordinea și apărând metropola conform atribuțiilor stabilite autorităților publice metropolitane în Cartele metropolitane, adevărate constituții urbane; dreptul de a exercita justiția cu privire la teritoriul orașului-stat; dreptul de a apăra orașul-stat; dreptul de a administra domeniul public metropolitan și megalopolic respectiv; dreptul de a stabili impozite și taxe pentru bugetul local. La acestea se mai pot adăuga: dreptul de a bate monedă metropolitană (sau a unei ligi metropolitane, a unei federații de metropole, a unei rețele metropolitane transregionale și transcontinentale); dreptul de a asigura o infrastructură proprie de interes metropolitan și de asigura marile rute metropolitane transregionale și transcontinentale prin efort colectiv (împreună cu celelalte metropole, în temeiul *dreptului transporturilor metropolitane ca drept pu-*

*blic*, asemănător dreptului internațional public din prezent, dat fiind calitatea politico-juridică de *orașe-stat* a metropolelor și megalopolisurilor secolului al XXI-lea). De asemenea, orașele își vor putea stabili singure și dreptul de a stabili obiective și politici strategice, de a organiza referendumuri locale, drepturi specifice, care aparțin dreptului general de comandă și de putere publică, atașat teritoriului metropolei și megalopolisului respective sau *federației de orașe-state transregionale și transcontinentale alcătuind rețeaua globală a metropolelor și megalopolisurilor*.

### **3. Organizări istorice și viitoare ale megalopolisului/metropolei. Adunarea regională a marilor orașe. Neo-ghildele metropolitane**

Plecând de la realitatea proceselor de mondializare urbană, de metropolizare și de constituire a arcurilor metropolitane organizate în ligi și în federații de megalopole și metropole, conectate și ele într-o unică rețea globală metropolitană, în decursul secolului al XXI-lea și al XXII-lea ca secole ale neo-burgurilor (orașe statalizate, cu guvernare autonomă, dominate de oligarhii cu obligații de loialitate față de administrațiile metropolei-nucleu dominând o rețea urbană transregională/transcontinentală), opinăm o *creștere în importanță a instituțiilor urbane*. Ne referim la instituții specifice precum: consiliile metropolitane, primăriile metropolelor, consiliile restrânse de auto-guvernare ale acestora, con-

trolate de un doge/dogessă după modelul republicilor thalassocratice venețiene, genoveze ale secolului al XVI-lea, controlate la rândul lor de casele oligarhice ale metropolei-stat, cu drept de vot la alegerile pentru doge/dogesele acestor formațiuni politice neo-medievale din cadrul secolului urban.

Este vorba de o *organizare complexă, la nivel global, de tip heterarhic*, cu autorități suprapuse și interconectate<sup>40</sup>, făcând parte din *rețele urbane metropolitane* și supunându-se unui set de norme de *drept metropolitan intern* (generat de fiecare metropolă/megalopolis-statalizat), *de drept inter-metropolitan* (totalitatea relațiilor juridice stabilite între participanții unei rețele metropolitane transregionale și transcontinentale), *precum și de drept metropolitan global* (ansamblul relațiilor juridice stabilite între metropole și megalopolisuri ca subiecte de drept universal, originar, suveran ale dreptului inter-metropolitan, precum și relațiile juridice între metropole și megalopolisuri și alți actori politici, non-statali, non-metropolitani, precum corporații, ghilde, imperii underground, imperii, federații, ligi de cvasi-state sau de state eșuate, organizații inter-guvernamentale și alte subiecte ale dreptului internațional în declin, odată cu decăderea epocii statelor-națiune sub valorile transnaționalizării și ale globalizării, așa cum au remarcat doctrinarii școlii relațiilor globaliste)<sup>41</sup>.

Această organizare de tip heterarhic specifică realităților urbane ale secolului al XXI-lea și al XXII-lea este una bazată pe continua globaliza-

re și trecere de la relațiile internaționale la relațiile globale, de la dreptul inter-național bazat pe Carta ONU la dreptul inter-metropolitan bazat pe mai multe tipuri de Carte (*Carta rețelor transregionale metropolitane, Carta rețelor transcontinentale metropolitane, Carta rețelei metropolitane globale*, similară Cartei ONU de azi însă răspunzând realității urbane omniprezente ce a înlocuit realități inter-statale și națiuni, specifice secolului al XIX-lea și al XX-lea)<sup>42</sup>.

La nivelul rețelor de metropole și megalopolisuri alcătuind *entități politice semi-statalizate sau statalizate*, de la ligi temporare (constituite pentru a răspunde anumitor situații, contexte regionale sau provocări) la federații și confederații urbane, la uniuni de metropole, se pot forma *instituții* specifice metropolitane precum: *consilii gentile metropolitane* (plecând de la modelul hibrid istoric al ginților oligarhice definind politica orașului-stat Roma) formate pe criteriul matriarhal al fondatoarei ginții urbane și a casei oligarhice respective; *consilii restrânse urbane*, formate din reprezentanți-cărturari cu rang de consilieri metropolitani ai federației sau ai ligii respective; *conferințe periodice ale dogilor/dogesselor rețelei metropolitane*; *case diplomatice ale ligilor/federațiilor metropolitane* pentru a stabili legături diplomatice cu alte rețele metropolitane, cu entități cvasi-statalizate (state eșuate, state în descompunere, companii transnaționale, imperii underground, ligi rivale metropolitane<sup>43</sup> etc.).

*Alte instituții ale unei lumi urbane complexe* generate de metropolizarea și mondializarea<sup>44</sup> orașelor specifice secolului al XXI-lea și al XXII-lea pot fi Adunările regionale ale metropolelor și megalopolisurilor, cărora li se pot acorda prin pacte speciale ale membrilor, atribuții de reprezentare diplomatică, politică, decizionale sau de cooperare, în relație cu adunările altor rețele transregionale sau transcontinentale, precum și cu Stările Generale ale neo-ghildelor urbane. Ni se revelează astfel, o *arhitectură complexă, multi-nivel, cu o guvernare stratificată, cu autorități multiple, interpoziționate*, ale unui model heterarhic pe care îl regăsim parțial în modelul de organizare al Veneției anului 1495 conform mărturiei lui Philippe de Commynes (Republica Leului, aluzie la Sf.Marcu, întemeietorul apostolic al orașului)<sup>45</sup> sau în guvernarea lui Carol Quintul asupra Țărilor de Jos (1516), provincii având instituții, legi, privilegii distincte de cele imperiale, cu reprezentanți în propriile Stări (puternice grupări politico-economice ale teritoriilor burgunde, cu o Stare Generală reunind delegați din toate aceste ținuturi ce beneficiau de statute semi-autonome față de politica guvernului)<sup>46</sup>.

Schematizând super-structura medievală a lui Carol Quintul, observăm *trei cadre constante (rețele)* încorporate ca patternuri heterarhice într-un model ierarhic (imperial): cadrul Țărilor de Jos (rețea eterogenă, formată din actori politici precum provincii, Stări Generale, nobili, orașe); cadrul spaniol al Castiliei și al Aragonului

(două sub-rețele, cel al Castiliei formate din orașe și cortes, cu rol decizional local; sub-rețeaua Aragonului formată din nobilime și cortes); cadrul german (rețea eterogenă de actori politici precum împărat, principii, orașe imperiale libere, cavaleri imperiali, mișcări reformiste imperiale și conducătorii lor, formând o *meta-rețea ierarhică* numită Sfântul imperiu romano-german, *încorporat în meta-structura ierarhică a imperiului personal al lui Carol Quintul*). Fiecare din aceste rețele regionale și transcontinentale aveau *instituții specifice* (cu domenioane individuale moștenite de la familia sa, precum cele lăsate de Țările de Jos, de Spania, pe care le conducea ca șef al caselor comerciale. Aceasta complica modelul heterarhic cu alți actori politici non-statali, precum corporațiile coloniale comerciale, administrând teritoriile transoceanice, având instituții proprii și tipuri de autorități locale *conexate la* autorități istorice imperiale de tip thalassocratic moștenite de Carol Quintul și introduse în meta-structura ierarhică de tip imperial. De exemplu, *sub-rețeaua spaniolă de autoritate heterarhică înglobată în meta-structura ierarhică a lui Carol Quintul*, era dezvoltată la nivelul anilor 1520 sub forma unor sisteme de guvernare prin consilii, moștenite de la Ferdinand și Isabela, prin care comitete specializate sau consilii supravegheau administrativ anumite zone geografice sau îndeplineau funcții ale guvernului; ele erau consilii mobile, se întâlneau periodic și dădeau *consultas* (rapoarte scrise) monarhului, cu rol consultativ<sup>47</sup>. Alte

*instituții* ale acestei rețele de teritorii spaniole erau consiliile cu rol de administrare a afacerilor interne ale Castiliei și ale Aragonului, la care se adăugau: Consiliul Indiilor/ 1524 în cazul Americilor; Consiliul de stat pentru probleme de politică externă și internă; Consiliul de Război; Consiliul de Finanțe, cu atribuții locale, limitate la Castilia. Totuși, există o suprapunere de funcții inter-conectând Consiliile ce aveau un rol consultativ, situație ce a sporit importanța altei instituții comune, cea a secretarilor regali, asigurând legătura dintre rege și consilii, supraveghind activitatea consiliilor și conducând de facto, în absența lui Carol, provinciile împreună cu regenții<sup>48</sup>.

Acest model mixt (*ierarhic*, dacă ne referim la Sfântul imperiu romano-german și *heterarhic*, în privința altor rețele de organizare a puterii regionale, locale, continentale, *ambele înglobate într-un meta-pattern ierarhic* format sub conducerea lui Carol Quintul, în care observăm, ca o prezență constantă și importantă, *orașele*, în toate cele trei rețele compunând schema de funcționare a meta-structurii imperiale a lui Carol Quintul) rămâne o premisă de studiat pentru a decela tendințele secolului urban (secolului al XXI-lea și al XXII-lea) din prisma globalizării și a fenomenului conex, glocalizarea. Caracteristicile politico-economice și sociale ale acestor secole impun însă *viziuni mult mai ample* asupra modelului aplicabil relațiilor între diferiții actori politici sau transpolitici ai contextului glocal și global, putându-se vorbi de

un concept de *trans-politică*, odată cu crearea *rețelelor transregionale și transcontinentale de metropole* bazate pe noi entități, metropolele-statalizate.

Revenind la realitățile secolului al XXI-lea ca secol urban dominat de proliferarea, expansiunea și tendința de constituire a *rețelelor inter-metropolitane*, pe care metropolele și megalopolisurile le constituie în *modele heterarhice transregionale și transcontinentale formând o rețea globală urbană*, aceste realități social-economice impun, ca efect al cristalizării normelor juridice specifice de drept intern-metropolitan global (reglementând rețeaua globală urbană), *o codificare a drepturilor și libertăților acestor noi actori politici* precum și a *rețelelor* la care ele participă, cărora li se acordă personalitate juridică de tip metropolitan-web, distinctă de cele ale componentelor sale.

Se pot constitui astfel, *Carte ale drepturilor și libertăților metropolelor și megalopolisurilor la nivel regional și transcontinental, completate cu convenții sau Carte ale rețelelor metropolitane*<sup>49</sup>, în efortul de codificare a unor relațiilor regiunilor metropolitane într-o ordine juridică urbană (*drept metropolitan transregional și transcontinental*). În acest nou model heterarhic se adaugă și un supra-nivel juridic (*o ordine globală metropolitană de drept*), corespunzând unei organizații globale a rețelei urbane globale (de tip consiliu/adunare a unei world-urban-web) și unei Carte metropolitane de tip WUW.

Modalitățile de prezentare a metropolelor și megalopolisurilor în ordinea inter-metropolitană a secolului

al XXI-lea și al XXI-lea sunt unele complexe, generate parțial de realitățile secolului urban<sup>50</sup> traversat de umanitate dar și ținând cont de experiențele istorico-politice și culturale ale patternurilor medievale (structuri heterarhice ale Europei secolului al XVI-lea, de exemplu).

#### 4. Unele concluzii

Plecând de la perspectiva lui Holsti dar și de la cea a lui Keohane și Nye (teoria interdependențelor complexe)<sup>51</sup>, sistemul internațional contemporan poate fi definit de o manieră ce îl apropie de teoria lui Headley Bull (neo-medievalismul)<sup>52</sup> sau a lui Philip Cerny (heterarhia)<sup>53</sup>: astfel, acest sistem internațional al începutului secolului al XXI-lea nu mai este unul internațional, depășind stato-centrismul secolului al XX-lea (statul-națiune, unica entitate politică recunoscută la nivel mondial); pentru Holsti, de pildă, sistemul internațional este și în prezent constituit dintr-o pleiadă de actori politici independenți (triburi, state, națiuni, imperii, organizații, alianțe etc.) aflate în procese de interacțiune<sup>54</sup>.

Pentru Guilhaudis/2002, s-a efectuat trecerea de la sistemul westphalian la sistemul global, în prezent având de-a face cu un sistem internațional general, incluzând și societatea internațională, ce primește calitatea de global<sup>55</sup>. Încă din secolul al XX-lea, actorii cei mai importanți ai sistemului internațional sunt cei care vor sta și la baza actualului sistem global (organizațiile non-guvernamentale, corporații

ile transnaționale, organizațiile interguvernamentale, actorii-rețele, în concepția lui Smats/1998<sup>56</sup>), odată cu crearea unor regimuri juridice globale (drepturile omului, dreptul transporturilor dreptul mediului înconjurător). Scena globală a secolului urban caracterizat de ascensiunea noilor actori politici, metropolele și megalopolisurile, va fi progresiv supusă presiunilor transregionale ale fluxurilor globale, conturând existența unor *probleme regionale și globale ce depășesc* competențele tradiționale ale statelor-

națiune, precum și un proces de formare a unor *rețele transregionale de organizații/ligi/rețele metropolitane* ce transgresează ordinea statală (precum rețele metropolitane cu instituții infra-regionale, regionale, continentale și globale cu competențe în regimurile juridice globale: drepturile omului, a dreptului mediului, a dreptului transporturilor, a drepturilor animalelor, a drepturilor mass-media urbane, a drepturilor urbane, a drepturilor de rețea metropolitană etc.).

## Note

- <sup>1</sup> Dimpotrivă, în concepția lui C. Manda, orașul este o entitate politico-juridică. Corneliu Manda, *Drept administrativ*, Editura Universul juridic, București, 2008, pp. 103-104.
- <sup>2</sup> *Cuvânt înainte*, Anna Tibaijuka, director executiv, UN-Habitat, in *State of the World, 2007, Our Urban Future*, Molly O'Meara Sheehan, Project Director, NY, 2007, Worldwatch Institute, Ed. Tehnică, București, trad. Nicolae Damaschin, 2008, p. XIII.
- <sup>3</sup> Jacques Bonnet, *Marile metropole mondiale*, Editura Institutul European, Iași, 2000, trad. Bogdan Geangalău, pp. 23-27.
- <sup>4</sup> *Cuvânt înainte*, Anna Tibaijuka, *op. cit.*, pp. XIV-XV.
- <sup>5</sup> Jaime Lerner, *Cuvânt înainte*, in *State of the World, 2007, Our Urban Future*, Molly O'Meara Sheehan, Project Director, NY, 2007, Worldwatch Institute, Ed. Tehnică, București, trad. Nicolae Damaschin, 2008, p. XVII – XIX.
- <sup>6</sup> *Idem*, p. XVIII.
- <sup>7</sup> O. Groza, în J. Bonnet, *op. cit.*, p. 8.
- <sup>8</sup> *Idem*, p. 9.

<sup>9</sup> *Ibidem*, pp. 10-11.

<sup>10</sup> David Held, Anthony McGrew; David Goldblatt; Jonathan Perraton, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*; trad. de Ramona Elena Lupașcu, Adriana Ștraub, Mihaela Bordea, Alina Maria Turcu, Polirom, Iași, 2004.

<sup>11</sup> Michael Keating, *Plurinational Democracies*, Oxford University Press, Oxford, 2001 Michael Keating, *Plurinational Democracy and European Order*. Paper presented at the conference *Transformations of Statehood in European Perspective*, Austrian Academy of Sciences, Vienna, 23-25 January 2003, citat în Rainer Bauböck, *Multilevel Citizenship and Territorial Borders in the EU Policy*, IWE-Working Paper series, no. 37, Janer 2003. Ernst Haas/1970; Kohler-Koch/1993, citați în Thomas Diez, *The Economic Community reading of Europe: Its Discursive Nodal Points and Ambiguities towards "Westphalia"*, Working papers 6/1998, COPRI, p. 1.

<sup>12</sup> John A. Hall, G. John Ikenberry, *Statul*, trad. Oana Suciuc, Editura CEU, Du Style, București, 1998, p. 49.

- 13 Jacques Bonnet, *Marile metropole mondiale*, Editura Institutul European, trad. Bogdan Geangalău, Iași, 2000, p. 89.
- 14 G. Evans, J. Newnham, *Dicționar de relații internaționale*, Editura Universal Dalsi, s.l., 2001, trad. Anca Irina Ionescu, p. 355.
- 15 *Idem*, p. 355.
- 16 Armando Marques Guedes, *Local Normative Orders and Globalisation: is there such a thing as Universal Human Values?*, Comunicação prezentată la 13 de Decembrie de 2001, na Faculdade de Ciências Sociais e Humanas da Universidade Nova de Lisboa, no quadro de um Colóquio Internacional intitulado "Other Reasons, Other Cultures, Other Laws". De asemenea, în antologia *Estudos sobre Relações Internacionais*, Coordenação Editorial IDI – MNE Edição Coleção Biblioteca Diplomática do MNE, Ministério dos Negócios Estrangeiros, Portugal, 2005, pp. 131-132.
- 17 Marie Claude Smouts, Dario Battistella, Pascal Vennesson, *Dictionnaire des relations internationales*, Dalloz, Paris, 2006, pp. 293-295, 297-298.
- 18 G. Poggi, *The Development of the Modern State*, Londra, Hutchinson, 1978, p. 27, citat în D. Held et alii, 2004, pp. 58-59.
- 19 P. Anderson, *Passages from Antiquity to Feudalism*, Londra, New Left Books, 1974, p. 149, citat în D. Held et alii, 2004, pp. 58-59.
- 20 H. Bull, *The Anarchical Society*, Londra, Macmillan, 1977, p. 27, citat în D. Held et alii, 2004, pp. 58-59.
- 21 Philip G. Cerny, *Heterarchy: Towards Paradigm Shift in World Politics*, în Philip G. Cerny ed., *Heterarchy in World Politics*, Routledge, UK, series Innovations in International Affairs, 2022. Philip G. Cerny, *Heterarchy and the Limits of Global Governance*, în Philip G. Cerny ed., *Heterarchy in World Politics*, Routledge, UK, series Innovations in International Affairs, 2022.
- 22 Marie Smouts et alii, *op. cit.*, pp. 348-349. Stefano Guzzini, *Realism și relații internaționale*, Institutul European, trad. Diana Istrățescu, 2000, Iași, p. 212.
- 23 Liesbet Hooghe, Gary Marks, *Unraveling the Central State, but How? Types of Multi-Level Governance*, policy paper, Political Science series, 87, Reihe Politikwissenschaft, 2003, Institut for Advances Studies, Vienna, pp. 4-5, 10. Christoph Möllers, *Steps to a Tripartite Theory of Multi-Level Government*, The Jean Monnet Program, Jean Monnet Working paper 5/03, NYU School of Law, NY, USA, 2003, pp. 2-3.
- 24 Arnold Toynbee, *Orașele în mișcare. Col. Idei în mișcare*, Editura Politică, București, 1979, trad. de Leontina Moga, p. 245.
- 25 *Ibidem*, p. 245.
- 26 Corneliu Manda, *op. cit.*, pp. 88-89.
- 27 *Ibidem*, p. 89.
- 28 *Ibidem*, pp. 98-99.
- 29 *Ibidem*, pp. 100-101.
- 30 J. Bonnet, *op. cit.*, p. 27.
- 31 *Ibidem*, p. 27.
- 32 *Ibidem*, p. 27.
- 33 *Ibidem*, pp. 200, 203.
- 34 *Ibidem*, pp. 2002-201.
- 35 Cynthia Gorra-Gobin, *Dictionnaire des mondialisation*, Armand Colin, Paris, 2006, p. 242.
- 36 *Ibidem*, p. 243.
- 37 *Ibidem*, p. 244.
- 38 G. Philip, Cerny, *Business and Politics in an Age of Intangibles and Financialization*, în Aynsley Kellow, Tony Porter and Karsten Ronit, eds.,

- “Business and Politics”, Edward Elgar Handbook, 2021, pp. 193-214.
- <sup>39</sup> Cynthia Gorra-Gobin, *op. cit.*, p. 245.
- <sup>40</sup> Marie Smouts et alii, *op. cit.*, p. 298.
- <sup>41</sup> D. Held et alii, *op. cit.*, pp. 27-33.
- <sup>42</sup> Kai N. Lee, *O lume în curs de urbanizare*, în *State of the World, 2007, Our Urban Future*, Molly O’Meara Sheehan, Project Director, *op. cit.*, pp. 3-8.
- <sup>43</sup> Madalina Virginia Antonescu, *Economic Terrorism at the Crossroads of the two worlds: The UN-world and the post-UN World. Some perspectives and comments*, in Olcay Çolak, Sevilay Ece Gümüş Özuyar, ed., *Selected topics on defence economics and terrorism*, Ekin Yaynevi, Bursa, Turcia, 2020, pp. 94-96.
- <sup>44</sup> Bertrand Badie, *Dans quel système international vivons-nous?*, în Bertrand Badie et alii, *Qui a peur du XXIe siècle? Le nouveau système international*, Ed. La Decouverte Poche, Paris, 2005, pp. 13-14.
- <sup>45</sup> Jan Morris, *Veneția*, trad. Laura Ciochină, ed. Polirom, Iași, 2016, pp. 24-25.
- <sup>46</sup> Stewart Mac Donald, *Carol Quintul: suveran, dinast și apărător al credinței (1500-1558)*, trad. Radu Săndulescu, ed. All, București, 1998, *Col. Acces la istorie*, pp. 17-19.
- <sup>47</sup> *Ibidem*, pp. 35-36.
- <sup>48</sup> *Ibidem*, pp. 36-37.
- <sup>49</sup> Madalina Virginia Antonescu, *Metropolitan Diplomacy. Global Metropolitan Law and Global Cities Seen from the Heterarchy Perspective*, Chapter 11, în Philip G. Cerny ed., *Heterarchy in World Politics*, Routledge, UK, series Innovations in International Affairs, 2022, pdf.
- <sup>50</sup> Kai N. Lee, *op. cit.*, pp. 3-8.
- <sup>51</sup> Graham Evans, Jeffrey Newnham, *op. cit.*, pp. 98-99. Marie-Claude Smouts, Dario Battistella, Pascal Vennesson, *op. cit.*, p. 297.
- <sup>52</sup> *Ibidem*, pp. 380-381.
- <sup>53</sup> G. Philip Cerny; Rosalba Belmonte, *Heterarchy. Towards Paradigm Shift in World Politics*, în “The Changing Faces of Power”, special issue of the *Journal of Political Power*, vol. 14, nr. 1, February 2021, pp. 235-257. G. Philip Cerny, *Business and Politics in an Age of Intangibles and Financialization*, în Aynsley Kellow, Tony Porter and Karsten Ronit, eds., *Business and Politics*, Edward Elgar Handbook, 2021, pp. 193-214.
- <sup>54</sup> Vasile Pușcaș, *Relații internaționale/transnaționale*, Editura Sincron, Cluj Napoca, 2005, p. 57.
- <sup>55</sup> *Ibidem*, p. 66.
- <sup>56</sup> *Ibidem*, p. 67.

## Bibliografie

### Lucrări cu cracter general și special

- BONNET, Jacques, *Marile metropole mondiale*, trad. Bogdan Geangalău, Institutul European, Iași, 2000.
- DIEZ, Thomas, *The Economic Community reading of Europe: Its Discursive Nodal Points and*

- Ambiguities towards “Westphalia”*, Working papers 6/1998, COPRI.
- EVANS, G., NEWNHAM, J., *Dicționar de relații internaționale*, Editura Universal Dalsi, trad. Anca Irina Ionescu s.l., 2001.
- GORRA- GOBIN, Cynthia, *Dictionnaire des mondialisation*, Armand Colin, Paris, 2006.
- GUZZINI, Stefano, *Realism și relații internaționale*, Institutul European, trad. Diana Istrățescu, Iași, 2000.

- HALL, John A.; IKENBERRY, G. John, *Statul*, trad. Oana Suciuc, ed. CEU, Du Style, București, 1998.
- HELD, David; MCGREW, Anthony; GOLDBLATT, David; PERRATON, Jonathan, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*; trad. de Ramona Elena Lupașcu, Adriana Ștraub, Mihaela Bordea, Alina Maria Turcu, Polirom, Iași, 2004.
- KEATING, Michael, *Plurinational Democracies*, Oxford University Press, Oxford, 2001
- LEE, Kai N., *O lume în curs de urbanizare*, în *State of the World*, 2007, *Our Urban Future*, Molly O'Meara Sheehan, Project Director, NY, 2007, Worldwatch Institute, Editura Tehnică, București, trad. Nicolae Damaschin, 2008.
- MANDA, Corneliu, *Drept administrativ*, ed. Universul juridic, București, 2008
- MAC DONALD, Stewart, *Carol Quintul: suveran, dinast și apărător al credinței (1500-1558)*, trad. Radu Săndulescu, ed. All, București, 1998.
- PUȘCAȘ, Vasile, *Relații internaționale/transnaționale*, Editura Sincron, Cluj-Napoca, 2005.
- SMOUTS, Marie Claude, BATTISTELLA, Dario, VENNESSON, Pascal, *Dictionnaire des relations internationales*, Dalloz, Paris, 2006.
- TOYNBEE, Arnold, *Orașele în mișcare. Col. Idei în mișcare*, Editura Politică, trad. de Leontina Moga, București, 1979.
- Mihaela Bordea, Alina Maria Turcu, Polirom, Iași, 2004, pp. 58-59.
- ANTONESCU, Madalina Virginia, „Economic Terrorism at the Crossroads of the Two Worlds: The UN-World and the Post-UN World. Some Perspectives and Comments”, în Olcay Çolak, Sevilay Ece Gümüş Özuyar, ed., *Selected Topics on Defence Economics and Terrorism*, Ekin Yayınevi, Bursa, Turcia, 2020, pp. 94-96.
- IDEM, „Metropolitan Diplomacy. Global Metropolitan Law and Global Cities Seen from the Heterarchy Perspective”, Chapter 11, În Philip G. Cerny ed., *Heterarchy in World Politics*, Routledge, UK, series Innovations in International Affairs, 2022.
- BADIE, Bertrand, „Dans quel système international vivons-nous?”, În Bertrand Badie et alii, *Qui a peur du XXIe siècle? Le nouveau système international*, La Découverte Poche, Paris, 2005, pp. 13-14.
- BAUBÖCK, Rainer, „Multilevel Citizenship and Territorial Borders in the EU Policy”, *IWE-Working Paper* series, nr. 37, Janer 2003.
- BULL, H., „The Anarchical Society”, Londra, Macmillan, 1977, p. 27, citat în D. Held et alii, 2004, pp. 58-59.
- CERNY, Philip G., „Heterarchy: Towards Paradigm Shift in World Politics”, în Philip G. Cerny ed., *Heterarchy in World Politics*, Routledge, UK, series Innovations in International Affairs, 2022.
- CERNY, Philip G., „Heterarchy and the Limits of Global Governance”, în Philip G. Cerny ed., *Heterarchy in World Politics*, Routledge, UK, series Innovations in International Affairs, 2022.
- CERNY, G. Philip, BELMONTE, Rosalba, „Heterarchy. Towards Paradigm Shift in World Politics”, în „The Changing

### Articole și studii

- ANDERSON, P., *Passages from Antiquity to Feudalism*, Londra, New Left Books, 1974, p. 149, citat în HELD, David; MCGREW, Anthony, GOLDBLATT, David, PERRATON, Jonathan, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*; trad. de Ramona Elena Lupașcu, Adriana Ștraub,

- Faces of Power”, special issue of the *Journal of Political Power*, vol. 14, nr. 1, February (2021), pp. 235-257.
- CERNY, G. Philip, „Business and Politics in an Age of Intangibles and Financialization”, în Aynsley Kellow, Tony Porter and Karsten Ronit, eds., *Business and Politics*, Edward Elgar Handbook, 2021, pp. 193-214.
- GROZA, Octavian, „Prefață”, în BONNET, Jacques, *Marile metropole mondiale*, trad. Bogdan Geangalău, Institutul European, Iași, 2000.
- GUEDES, Armando Marques, *Local Normative Orders and Globalisation: is there such a thing as Universal Human Values?*, Comunicação apresentada a 13 de Dezembro de 2001, na Faculdade de Ciências Sociais e Humanas da Universidade Nova de Lisboa, no quadro de um Colóquio Internacional intitulado “Other Reasons, Other Cultures, Other Laws”.
- IDEM, „Local Normative Orders and Globalisation: is there such a thing as Universal Human Values?”, în antologia *Estudos sobre Relações Internacionais*, Coordenação Editorial IDI – MNE Edição Coleção Biblioteca Diplomática do MNE, Ministério dos Negócios Estrangeiros, Portugal, 2005, pp. 131-132.
- HOOOGHE, Liesbet, MARKS, Gary, „Unraveling the Central State, but How? Types of Multi-Level Governance”, policy paper, *Political Science series*, 87, Reihe Politikwissenschaft, 2003, Institut for Advances Studies, Vienna
- KEATING, Michael, *Plurinational Democracy and European Order*. Paper presented at the conference *Transformations of Statehood in European Perspective*, Austrian Academy of Sciences, Vienna, 23-25 January 2003.
- LERNER, Jaime, „Cuvînt înainte”, în State of the World, 2007, *Our Urban Future*, Molly O’Meara Sheehan, Project Director, NY, 2007, Worldwatch Institute, Editura Tehnică, București, trad. Nicolae Damaschin, 2008, pp. XVII-XIX.
- MOLLERS, Christoph, *Steps to a Tripartite Theory of Multi-Level Government*, The Jean Monnet Program, Jean Monnet Working paper 5/03, NYU School of Law, NY, USA, 2003.
- MORRIS, Jan, *Veneția*, trad. Laura Ciochină, Editura Polirom, Iași, 2016
- POGGI, G., *The Development of the Modern State*, Londra, Hutchinson, 1978, p. 27, citat în D. Held et alii, 2004, pp. 58-59.
- TIBAIJUKA, Anna, director executiv, UN-Habitat, *Cuvânt înainte*, in *State of the World*, 2007, *Our Urban Future*, Molly O’Meara Sheehan, Project Director, NY, 2007, Worldwatch Institute, Ed. Tehnică, București, trad. Nicolae Damaschin, 2008, p. XIII.

